221 Sayılı Kanunla Düşen Dava

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm	22.07.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2020/35815	Anayasa m.13, 35, 46, 221 s. Kanun, 6216 m.50, 6384 geçici m.2

ÖZET

1938'de sulama kanalı açılan taşınmaz için açılan kamulaştırmasız el atma davası, 221 sayılı Kanun uyarınca kamulaştırılmış sayılma gerekçesiyle reddedilmişti. AYM, Kanun'un 2022'de iptal edildiğini belirterek kanunilik ilkesine aykırılıktan mülkiyet hakkı ihlali buldu.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/kamulastirmasiz-el-atma-221-sayili-kanun-aym-2020-35815/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2020/35815)

Karar Tarihi: 22/7/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, Mersin'in Tarsus ilçesinde bir köyde bulunan taşınmazın hissedar malikleridir. Başvurucular, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce (İdare) taşınmazlarına sulama kanalı yapılmak suretiyle fiilen el konulduğu iddiasıyla İdareye karşı Mersin 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tazminat davası açmıştır.

3. Mahkeme, kamulaştırmasız elkoyma kavramının 31/8/1956 tarihli ve 6830 sayılı İstimlak Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 9/10/1956 tarihinden sonraki olgular için geçerli olduğunu, bu tarihten önceki elkoymaların 5/1/1961 tarihli ve 221 sayılı Amme Hükmi Şahısları veya Müesseseleri Tarafından Fiilen Amme Hizmetlerine Tahsis Edilmiş Gayrimenkuller Hakkındaki Kanun hükümleri uyarınca kamulaştırılmış sayıldığını, dava konusu taşınmaza da 1938 yılında sulama kanalı yapılmak suretiyle el konulduğunu, taşınmazın 1960 yılında yapılan kadastro tespiti sırasında da sulama kanalı vasfıyla davacılar adına tescil edildiğini belirtmiş; İdare tarafından yapılan elkoymanın 9/10/1956 tarihinden önce olması nedeniyle 221 sayılı Kanun uyarınca taşınmazın İdarece kamulaştırılmış sayıldığını ve davacıların her türlü dava hakkının düştüğünü kabul ederek davanın reddine karar vermiştir. Karar, Yargıtay 5. Hukuk Dairesi nezdinde yapılan temyiz ve karar düzeltme incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

4. Başvurucular, nihai kararı 15/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bir başvurucunun 14/8/2024 tarihinde vefat etmesi üzerine mirasçıları 24/12/2024 tarihinde başvuruya katılma talebinde bulunmuştur. İki başvurucunun 22/7/2025 ve 29/5/2026 tarihlerinde vefat ettiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular 221 sayılı Kanun'da yer alan ve dava açma haklarını sınırlandıran düzenlemenin mülkiyet hakkının ihlali niteliğinde olduğunu, taşınmazlarına kamulaştırmasız olarak el atıldığının kabulü gerektiğini ve yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihatlarının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda belirtilen iddialarını yinelemiştir.

A. Başvuru Tarihinden Sonra Vefat Eden İki Başvurucu Yönünden

9. Anayasa Mahkemesi ([GK], B. No: 2023/76490, 31/7/2025) kararında başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmesi hâlinde bireysel başvurudan haberi olmayan mirasçılarının hak kaybına uğramaması için yapılması gerekenler hususunda genel ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi mirasçıların hak kaybına uğramalarını engellemek, bireysel başvuruların neticelendirilmesini sağlamak gerekliliğini birlikte karşılayabilecek bir yol olarak 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 84. maddesinin verdiği yetkiyle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesinin başvuru tarihinden sonra ölüm hâli için de uygulanabileceği kanaatine varmıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi

hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında vefat eden başvurucunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişilerin ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde -mirasçıların menfaatlerinin bulunup bulunmadığını da gözeterek- başvurunun incelenmesine devam edilebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda bireysel başvuru yapıldıktan sonra ölen bir başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönündeki taleplerini Anayasa Mahkemesine iletme yükümlülüğünün kendileri üzerinde olduğu kaydedilmelidir. Öte yandan Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi durumunda dahi başvurunun incelenmeye devam edilebileceği vurgulanmalıdır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle anılan iki başvurucu yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvuruya konu uyuşmazlığın da dayanağı olan 221 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesinin 21/4/2022 tarihli ve E.2021/19, K.2022/46 sayılı norm denetimi kararı ile iptal edilmiştir. Kararda, anayasal ögeleri dikkate almayan, bu çerçevede kamulaştırmada kamu yararının bulunup bulunmadığının yargısal olarak denetlenmesine imkân tanımayan, gerçek karşılık ve diğer anayasal ölçütleri karşılamayan kuralın Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen sınırlamanın Anayasa'nın sözüne aykırı olamayacağı hükmüne aykırılık teşkil ettiği, kanunda Anayasa'nın açık güvencelerine aykırı olarak öngörülen kamulaştırmanın birey için katlanılabilir bir külfete dönüşmesini engelleyecek herhangi bir telafi mekanizmasına da yer verilmediği açıklanmıştır.

13. Yine Anayasa Mahkemesi ([2. B.], B. No: 2019/13161, 7/2/2024) kararında 221 sayılı Kanun'un norm denetimi kararıyla iptal edildiğini vurgulamış ve başvuruculara ait taşınmaza 9/10/1956 tarihinden önce sulama kanalı inşa edilmek suretiyle el atıldığını, bu itibarla 221 sayılı Kanun hükmü uyarınca kamulaştırılmış sayıldığını, başvuruculara her türlü dava hakkının düştüğünü kabul etmiştir.

14. Başvuruya konu olayda Mahkeme, başvuruculara ait taşınmaza 9/10/1956 tarihinden önce sulama kanalı inşa edilmek suretiyle el atıldığını, bu itibarla 221 sayılı Kanun hükmü uyarınca kamulaştırılmış sayıldığını, başvuruculara her türlü dava hakkının düştüğünü kabul etmiştir.

15. Somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında verdiği B. No: 2019/13161 sayılı kararından ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı, bu kapsamda Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerindeki güvenceler ışığında başvuruculara mülkiyet haklarına yapılan müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği değerlendirilmiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle yapılan başvurular ile yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılamaya hükmedilmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuru tarihinden sonra vefat eden iki başvurucu yönünden başvurunun İŞLEMDEN KALDIRILMASINA,

B. 1. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer başvurucular yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

Ç. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2009/350, K.2013/488) GÖNDERİLMESİNE,

D. Diğer başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.446,90 TL yargılama giderinin diğer başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben diğer başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/7/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.